

Előfizetési ár:

Egész évre..... 4 frt.

Félévre ..... 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenemti közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

3-dik sz.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az allatorvosi tanintézetben

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tnr.

Tartalom: A gyógyszerek hypodermaticus injectiójáról. Szuppiny Ödön, megyei állatorvos. — A tenyészbénaság. Tormay B. — Kisebb közlemények: A Carbolsav mint lépfene elleni szer. N. — Takonykór, kincstári lovaknál. Sequens Ferencz, tanársegéd. — Különfélék. — Kimutatások. — Szerkesztői közlemény.

A gyógyszerek hypodermaticus injectiójáról. *)

Szuppiny Ödön megyei állatorvostól.
(Folytatás.)

Atropinum.

Az Atropin, könnyen felbomló, heves méreg. A tiszta Atropin, vízben csak igen nehezen lévén oldható, hypodermaticus injectióra csakis a könnyebben oldható Atropinum sulfuricum használtatik.

Az adag, kutyáknál 18 milligramm — 6 centigramm, lovaknál pedig 6 centigramm — 1 decigram.

Nagy adag után a száj száraz lesz, nyugtalanság és idegesség áll be, a szem vérrel aláfutott, a bordaközi izmokban és a panniculus carnosusban rángatózások állanak be. Ellenberger (Archiv f. w. u. pract. Th. 1877.) szerint, lovaknál már egy decigramm Atropinra, az izomzat petyhüdt és lankadt, a tartás fáradt, erőtlen, a járás ingadozó lett, az érzés tompult, általában gyöngye agybeli zavarok támadtak és a pupilla jelentékenyen kitágult.

Az Atropin vagy magában, vagy Morphiummal használtatik.

Ha a Morphium, az Atropinnal egyidejűleg fecskendeztetik be, a hányási inger és a hányás, mely mákonykészítmények után (kutyáknál) gyakran áll be, csökken s mindkét szernek hatása gyorsabb, erősebb és tartósabb.

Allmann (Rev. f. Th. 1878.) szerint, az Atropinnal combinált Morphium-injectióval kivált tetanus és hőkhurutnál lehet szép eredményeket elérni. Forster (Gazzetta med. — veter. 1874.) a görcsös kolikánál ajánlja e két szert.

Az atropin-injectió, főképen asthmaticus görcsöknel, kólikánál, csúznál, mellhártyalobnál és szembajoknál használtatik.

Hamm (Wochenschr. f. Thierhk. und Viehz. 1872.) kitünő sikert aratott e szerrel egy tehénnel, mely több hét

óta garatszükülésben szenvedett s ennek következtében már közel volt az éhhalálhoz. Ez esetben 5 centigramm Atropinum sulfuricum, a garat tájékán alkalmazva, már két nap alatt tökéletes gyógyulást eredményezett. Más esetekben, a hatás vagy nem volt ilyen kedvező, vagy pedig egyidejűleg más szerek is használtattak.

Strychnin mérgezésnél; a befecskendezett Atropin hatalmas ellenszer, melyre a görcsök és a mérgezés egyéb tünetei, csakhamar csillapodnak.

Aconitinum

Az Aconitinum, szintén a nehezebben oldható alkaloidok közé tartozik. Száz sulyrész destilált vízben közönséges hőfoknál csak egy fél, — forró állapotban pedig, két sulyrész Aconitinumot lehet feloldani.

Az Aconitinum, hypodermaticus injectióra, eddig csak ritkán alkalmaztatott. Levi (Rec. de méd vét. 1876.) kísérleteiből azonban kitünik, hogy főleg lobos és lázas állapotoknál bizonyul hasznosnak s hogy kitünő lobellenes gyógyszer, ha a betegség kezdetén, tehát első időszakában alkalmaztatik s complicációk nincsenek jelen. Rendszeres alkalmazása után a hév és a lázas vérkeringés mérséklődik, hatása tehát a nyúlt agyra (Medula oblongátára,) egy, ez alatt fekvő, velő részletre és innen az idegek periphericus végeire irányzott. Innen magyarázódik a szívnek és a respirációnak bénulása, valamint a hévnek csökkenése és javulata a pneumonia, pleuritis, bronchitis, enteritis és peritonitis első időszakában.

Levi, lovaknál az aconitfestvényből 10 grammot, az Aconitinumból pedig 5 centigrammot alkalmaz s a befecskendezést csak négy nap mulva ismétli. A befecskendezés eredménye mindenkor az volt, hogy a betegség befolyása rövidebb, kimenetele pedig kedvező lett.

Digitalinum

Ellenberger, a Digitalint lovaknál 25 milligrammos adagtól kezdve, egész 5 decigrammos adagig használta. A

*) L. a f. évi 1-ső számot.

befecskendezésre az ütér teltebb lett, a pupilla kevésbé kitágult s az állatok érzékenysége, valamint a környezetre való figyelmök csökkent. Nagy adagra az állatok, félig zárt szemmel, mintegy alva állottak. Az étvágy rendes maradt, a test hőfoka, hacsak kevésbé is, de rendszeresen emelkedett, a légzésre azonban határozott hatás nem volt észrevehető. Egészséges állatoknál, az érlökések száma gyakran ugyanannyi maradt, mint volt az injectió előtt; de ha az érlökés a kísérlet előtt kórosan gyorsított volt, akkor az injectió le szállította. Egy lónál, mely az injectió előtt 20 gyenge, szabálytalan, kihagyó érlökéssel bírt, az injectió után 28 szabályos, telt érlökést lehetett észlelni.

Az alkalmazási helyen, mindig kellemetlen következmények, u. m. lob és üszkösödés állnak be.

Péters a Digitalint egy olyan lónál kísérlette meg, melyen a butacsirának csekély jele mutatkozott. Kísérlet előtt, a szivlökés 35 volt percenként. A Digitalint körülbelül 18 milligrammnyi adagban fecskendezte be. A befecskendezést követő első hat órában változás nem volt észlelhető, további hat óra múlva azonban, az érlökés 48-ra emelkedett s a fülek és lábak hidegek voltak, mi mellett föltűnt, hogy az állat zavart tekintetű és nagyon kábult. Fejét leeresztve tartotta, lábai szabálytalan állást vettek, étvágya teljesen hiányzott s ezenfölül fokozott húgyválasztás, valamint az alkalmazási hely meglehetősen dagadt-sága észleltetett. — Az injectió még kétszer ismételtetett s hat óra múlva mindannyiszor, ugyanazon tünetek jelentkezének: percenként egészen 50-ig gyorsított érlökés, nyomottság az agyvelőben, a végtagok bénulás szerű gyönge-sége és tartós diuresis.

Ha a húgyválasztást biztosan akarjuk fokozni, mint pl. a mellüreg (savós) izzadmányánál, a Digitalinum hypodermaticus alkalmazása ajánlást érdemel s e célra, egy centigrammnyi adagban, többször sikerrel alkalmaztatott.

Az injectióra, igen előnyös oly oldatot használni, mely egyenlő mennyiségű tiszta borszesz (Spirít. Vini. rect.) és lepárolt vízben, egy fél százalék Digitalinumot tartalmaz.

C o n i i n .

A Coniin, csillapító hatású de egészben véve ritkán alkalmaztatik. Husz csöpp Coniin, 6—8 gramm folyadékban föloldva s ez oldatból 10—15 csöppet bőr alá fecskendezve, a lovak tetanusánál olykor hasznosnak bizonyult.

Strychninum.

Hypodermaticus-injectióra legalkalmasabb a Strychninum sulfuricum, mivel oldhatóbb a tiszta Strychninnél és a Strychninum nitricumnál. Az adag meghatározására legkényelmesebb az olyan oldat, mely 10 köbcéntiméterben 1 decigramm Strychnint tartalmaz. Eme oldatból, egy köbcéntiméter 1 centigrammot, egy tized köbcéntiméter 1 milligramm Strychnint foglal magában.

A hypodermaticus adag, lovaknál és a szarvas-marhánál 3—6 centigramm, kutyáknál 1-2, legfeljebb 3 milligramm.

Ellenbergernek (Archiv f. wissenschaftl. und pract. Thierheilk. 1878.) lovaknál tett kísérleteiből, melyekre 6—12 centigramm Strychninum nitricumot használt, kitűnt, hogy a Strychnin hatása a test hőfokára, az ütérverések és a légzés számára nem állandó s nevezetesen az ütérverések számát olykor jelentékenyen szaporítja. Fél órával vagy egy órával a befecskendezés után, az izomzat feszültnek mutatkozott, kemény tapintatu volt s kivált az arcizmai rángatóztak, vagy a legkisebb ingerlésre rángatózni kezdtek; az állatok továbbá nagyon izgatottak és ijedősek lettek, fesszesen jártak, érlökések könnyen fölizgatható, tekintetök pedig félénk volt: oly benyomást tettek, mintha tetanusban szenvednének.

Nagyobb adagok után, az izgatottság rendkívül fokozódott, az ijedőség igen nagy lett s az izmok görcsös összehúzódása nagyobb mértékűt öltött, mely tünetek gyakran, ha alább is hagyva, napokon át tartottak.

Egy lónak, melynek három nappal előbb 1 decigramm Strychnint fecskendeztek be és izomzata ennek folytán, a rendesnél még szilárdabb, keményebb volt, újból 12 centigramm fecskendezett bőre alá. Egy negyed órával az injectió után, heves rágó-mozgások állottak be, miközben az alsó állkapocs meglehetősen jobbra húzódott. Ezután igen nagy nyugtalanság következett, a pupilla kevésbé megszükkült, a szem, a szemhéj folytonos rángatózása mellett, nagyon kitarult, az érlökés és légzés pedig szaporább lett.

A mérgezés további lefolyása közben a görcsök fokozódtak, heves görcsrohamok következtek, melyek a ló életét komolyan fenyegették; végre az állat ledőlt s ekkor száznál több érlökést és ötven légzést lehetett percenként számlálni. Az állatot a haláltól megmentendő, három negyed órával a Strychnin injectió után, 15 centigramm Atropinum fecskendeztetett bőre alá, minek következtében a görcsök igen hamar engedtek, az érlökés és a légzés száma 90-re, illetőleg 36-ra szállt alá. Az izomzat csak egy fél óra múlva lett lágyabb, midőn is midriasis, izzadás, nagy ijedőség következett; a pulsus eközben 70-re, a légzés 20-ra szállott alá. E tünetek csak egészen lassan — lassan multak el.

Mint a felhozottakból látható, a szóban forgó szer csak igen óvatosan s a legnagyobb elővigyázat mellett alkalmazandó.

Az egyes kóralakok közül, melyeknél a Strychnin hypodermaticus-injectióként alkalmaztatott, kivált a paralysis az, melynél gyakran, nem várt gyógyszereredményezett. Nevezetesen Heill k. á. egy lónál, melynek hátsó része megbénult, naponta 6 centigramm Strychnint fecskendezett be jó sikerrel. A beteg, már a hatodik injectió után önként és erőteljesen igyekezett fölkelni ha emelték. Szóbanforgó betegség, ama időtájban több lónál mutatkozott s ámbár hogy a Strychninnel gyógykezelt ló kilencz nappal később betegedett meg mint társai, mégis teljes három héttel hamarabb nyerte vissza egészségét, mint amazok.

Anacker a strychnin-injectióval, hasonlóképen kitűnő sikert aratott bénulásoknál. Így egy fiatal kutyának hátsó

része annyira megbénult, hogy nem emelhetette, hanem holt részként vonta maga után s a tüszúrását nem érezte. Anacker ez esetben, a gyógyítástól eredményt nem várt s azt, csak a tulajdonos unszolására kezdte meg. Hét milligramm Strychninum nitricum, három gramm destillált vízben feloldva, háromszorra lett a kutya bőre alá fecskendezve s pedig úgy, hogy csak minden másod nap alkalmaztatott egy injectió, mely gyógyeljárás a kutyát ismét lábra állította s úgy, hogy nyolcz hónap alatt recidiva nem állott be, sőt a keresztájának még csak gyöngesége sem maradt vissza.

A strychnin-injectióval, hasonló kedvező eredményre jutott Anacker, egy másik kutyának ugyanazon szenvedésénél, valamint több lónál, melyek szintén hátsó részük bénulásában szenvedtek. Kevesbé szerencsés volt Niebur, ki egy lónak, izomsorvadással járó, egyoldali bénulásánál, egy negyedévig eredménytelenül alkalmazta a strychnin-befecskendezést.

Quittenbaum, egy bárzsingbénulásban szenvedő lónak, 8 gramm lepárolt vízben oldott 6 centigramm Strychnint, oly módon fecskendezett bőre alá, hogy a garattájék mindegyik oldalára a szer fele jutott. A befecskendezést mindennap ismétlé, a Strychnin mennyiségét naponta egy centigramm szaporitván a hatodik napig, midőn 12 centigramm Strychnint, 12 gramm vízben oldva fecskendezett be. E napon vevé észre először, hogy az eledelül nyujtott zöld kellevélből kevéske a bárzsingon áthatol, bár legnagyobb része még a szájüregben maradt. A következő napon a ló, összemélt burgonyából már jobban fogyasztott és a vizet könnyebben nyelte. Tizenkét centigrammnál többre, a Strychnin adagját Quittenbaum nem emelte. E gyógyeljárás mellett, a ló teljesen fölépült és szemlátomást gyarapodott.

Peters, a baloldali Nerv. recurrens bénulásának némi esetében szintén strychnin-injectiót alkalmazott; de bár erre némi javulás következék is, teljes gyógyulás soha.

Deutl. egy ló arcizmainak bénulása ellen használta a Strychnint injectió alakjában. A baj esés következtében támadt s a bénulás és érzéketlenség, az arcz mindkét oldalára kiterjedt. Kezdetben csipős bedörzsölést és genyszalagokat alkalmazott, minek következtében harmadnapra az érzékenység és a rendes hőmérséklet visszatért, de a bénulás megmaradt. Most naponta kétszer, három centigramm Strychnint fecskendezett a ló bőre alá s mivel ez hatástalannak bizonyult, az adagot megkétszerezé; erre ugyan izom görcs és ijedőség jelentkezett de négy nap mulva a beteg már zabot és szénát ehetett anélkül, hogy az eledelből valami a pofái között maradt volna és a szájából is csak kevés eledel hullott ki. A tizenkettedik napon, a ló mindkét szájszögletét mozgathatta, a tizennegyedikén felső ajkát és orrczimpáit is mozgathatta s még csak alsó ajka lógott egy kissé. A nyálfolyás csekélyebb lett, az állat erősödött s három hét alatt állapota annyira javult, hogy a bénulásból alig lehetett valamit észre venni.

A bénuláson kívül, használták még a Strychnint tetanusnál, choreanál, epilepsianál, gastro-enteritisnél és dugulásnál.

A bélhuzam zavart működésének helyre állítására, a strychnin-injectió igen előnyösen használható. A szer gyorsabban hat, mint bármely, a szájon át beadott hashajtó s nem idéz elő heves peristalticus mozgást, kimerülést és gyöngeséget.

Müncsh (Wochenschr. f. Th. u. V. 1877.) egy nagyon fölfúvódott kolikás betegnek, 6 centigramm Strychninum nitricumot, 5 gramm vízben oldva, fecskendezett bőre alá. A beteg erre ugyan nyugtalanabb lett de körülbelül egy órával később, a peristalticus mozgás már hallható lett s két óra mulva a betegség, mely a gyógyítás megkezdése előtt másfél napja tartott, véget ért. Azóta Müncsh, a szélkolikánál többször alkalmazta a Strychnint jó sikerrel. Beldugulásnál, ha a sós-olajos allövetek hatása sokáig késett, a Strychnin hasonlóképen meglepő sikerrel használtatott.

(Folytatása következik.)

A tenyészbénaság.

Ezen név ujabban nálunk gyakrabban olvasható volt, a napi sajtó megemlékezett róla, szaklapok is hoztak arra vonatkozó közleményeket és így nagyon természetes, hogy a tenyésztő közönség különösebben pedig az állatorvosok figyelme ezen bajt illetőleg fölébred és az utóbbiak — tisztelt kartársaim, azt hiszem nem fogják rossz néven venni, ha ezen bajról, az az iránti intézkedésekről koronként tudósításokat vesznek melyeket az alább közlöttekkel ezenel megkezdünk.

Nem hiszem hogy egyhamar van betegség, melyet illetőleg oly fogalom-zavar léteznék mint épp a tenyészbénaságnál; nem csak nálunk, de a külföldön még sokkal inkább, szakemberektől olyan jellegzését hallottuk ezen kórnak mely mindenre inkább illik mint ezen sokak által unak hitt bántalomra.

Találkoznak olyan külföldi szakemberek kik határozottan állították előttem, hogy náluk ezen baj nem létezik; egy belgiumi állatorvos csak az elmúlt évben nyilatkozott ily értelemben; de ha az ember nem nevezi ezek előtt a bajt hanem annak csak tüneteit és lefolyását írja le, akkor — különösen az öreg practicusok többnyire gondolkodóba esnek és rendesen jut eszükbe kóreset melynél ágyékbénaság, hüdés vagy ilyesmi volt a diagnosis, melyre azonban a halott kórleírás teljesen reá illik.

Ugyan ezek előtt ha említés tétetik a bajról, ha az csak megneveztetik a nélkül hogy a kór lefolyása leiratnék, bizonyára lesznek kik kérdést intéznek az emberhez, hogy ezen új bántalom hazánkban mióta lépett föl? De ez nem csak a külföldön hanem itt nálunk is megtörtént e sorok írójával, ily kérdés t. i. több oldalról intéztetett hozzám a mult napokban.

„Es gibt wenig Neues unter der Sonne," így hangzik egy német közmondás és meggyőződtem arról, hogy ezen betegség szintén nem tartozik azon kevés új közé mi megvilágittatik a nap által; de újságnak mondható annak beható tudományos megvilágítása, mely most czélba vététt és

melytől legalább némi földerítést várok mi a tenyésztő közönségnek és állatorvosainknak okvetlenül — legalább bizonyos irányban hasznos utbaigazításul fog szolgálni.

Hogy beigazoljam miszerint ezen betegség nem egyike azon *ujabb* honi csapásoknak mely mező gazdaságunkat sujtja, az azt hiszem jelenleg első feladatomban; a második pedig annak constatálása, hogy csapásként lép-e föl ezen baj vagy csak egy kisebb keretben károsító jelenség, melynek káros volta okszerű eljárás, elővigyázat által egy a nagy általánosra nézve elenyésző minimumra redukálható.

Lássuk tehát először a multat.

Már a mult századból vannak adatok melyekből az ki ezen betegséggel foglalkozik következtetni mer, hogy épp oly szörványosan mint eddig de már akkor is uralkodott tenyészlovak közt. Például: Volt két kép birtokomban, melyek a tizenhatszodik század elején készültek grf. Ehrbach féle ménnek után, az egyik Keszthelyen van máig, a másik el volt rongyolva és a hátán — német nyelven — körül-belül ez állt:

„Ezen ritka tarka mén a mi urunk paripája volt azután a ménesbe jött, ott több csikó esett utána később kereszt béma lett és csikói közül sem sokat lehetett felnevelni, gyenge hátuljuk volt és szintén benuván elpusztultak.”

Neumann János ur, ki Mezőhegyesen mint főállatorvos működik és ki hazai lótenyésztésünk körül sok érdemeget szerzett, figyelmét ezen bajra régen kiterjesztette és följegyzései *Radautzból* (tehát nem hazánkából!) és Mezőhegyesről 1820-ig vissza mennek; nevezett volt az első, ki Mezőhegyesen habár csak szörványos esetekben ezen kórt észlelte.

Dr. Zlamál Vilmos ur tagtársam ezen buzgó veterán munkás már 1842-ben Vacson egy Syglavi ménnél látta a bajt és néki alkalma volt meggyőződni hogy ezen mén utódjai az ezen betegséget jellegző tüneteket külvőlvén pusztultak el.

Később bécsi szakemberek küldettek ki, hogy a tenyész bénaságot észleljék; ezek egyrésze itt hazánkban ugyanazon időben mások — tudomásunk szerint — Csehországban tanulmányozták volna ezen betegséget de ezen tanulmányok eredménye egyik helyen csak az volt, „hogy épp úgy mentek a mint jöttek.” A másik kutatási helyen meg lehet ezen eredmény sem éretett el, mert fogalom-zavarral távoztak az illetők és így nem használtak, hanem ártottak mert az addig sem világos Ariadne-szál nem hogy ovatos kézzel bontatott volna általuk hanem igen is erősen össze kuszálva, és tenyész bénaság, sánkér, bujakór oly zavart habarékká tétetett mely, a tájékozást lehetlenné tette.

Már elébb is de leginkább az utóbb említettek befojlása alatt állván, néhány jó hirnevű szakember mint Lafosse, Vitai, Signál, utóbb Roloff is, foglalkoztak ezen kérdéssel, és mindent inkább tettek csak nem tisztázták az ügyet, és az öreg Strauss nézetei az elősoroltak közül a szakember előtt ki észlelhette a bajt és elfogulatlanul ítélte, bizonyos irányban egészséges alappal bírónak tüntek ki.

A fentebbiek nézetei a „Veterinarius” az idei 2. számában közöltettek és azért ismétlését azoknak jelenleg fölöslegesnek véljük. Strauss nézeteit ujabban egyesek felkapták azokat toltták földötták pl. a ménnek önfertőzését! is belé akarván szűrni e zavaros lébe, de ezek az ügyet előbbre ugyan még kevesbé vitték.

Mintegy 6—7 évvel ezelőtt kezdettek meg már nálunk a behatóbb tanulmányok; ezek azonban csak egy részt a kórkép kiderítését czélozták, másrészt meghatározni ohajtották, hogy az ország mely részeiben mutatkozik leginkább a tenyész bénaság.

Ez irányban Dr. Zlamál tanár és Matinszoka főállatorvos urak működtek, de a baj lényege a betegség fészke, az ott beálló korbonczi változások kiderítése, az érintetlenül hagyott.

Alulirt ekkor kértem meg derék szaktudósunkat Thanhoffer Lajos tanár urat, hogy tanulmányozná a tenyész bénaság mikropathológiáját, összehasonlítva más gerinczagy bántalmakkal és hogy ezt tehesse szerezzem számára tenyész béma lovakat, *zsurló nyavalyában* sinlő juhokat. Ő még gerinczagybántalom folytán elhunyt férfi gerinczagyával is kiegészítette a vizsgálat tárgyát képező gyűjteményét és hozzá fogott fáradságos munkájához.

Buvárlatainak első terméke egy előleges közlemény volt Macbeth nevű angol mén gerinczagyáról mely 1876 végén jelent meg, és mely különösen külföldi szakemberek mint Dr. Franck, Dr. Bollinger, Dr. Peroncittó, Dr. Wehenkel tanár urak de még mások figyelmét is fölébresztette és tekintélyes szaklapok a mult évben Dr. Thanhoffer dolgozatával foglalkoztak.

Semmi esetre sem a fentemlített buvár alapos dolgozatára támaszkodva hanem előfordult tenyész bénasági ? esetek által erre indítva Lyonban Saint-Cyr tanár ezen betegségről több előadást tartott, melyben különösen a kórokkal foglalkozott és azon következtetésre jutott hogy a *tenyész bénaság virulens és ragályos betegség* mely csak is befertőzés által terjed.

Ha Signol, Lafosse, Vitál és Roloff tanárok nem tisztázták a kérdést, azt Saint-Cyr tanár ur még kevésbé tette és ezen utolsó külföldi enunciatio bizonyítja, hogy a külföldön ezen bajt, okait stb. még sokkal kevésbé ismerik mint nálunk, hogy azt egész más bántalommal tévesztik össze és megjegyezzük még, hogy ujabban Blažekovič állatorvos ur az Oest. Vierteljahresschrift für wissenschaftl. Veterinärkunde-ban 1878. L.I. egy észleletet közöl melyben helyes uton jár a következtetéseket illetőleg, de a szóban lévő bajjal fent nevezett tagtárs sem foglalkozik csak vonatkozik reá.

Ezen fentebbi körülmények is de különösebben azért mert a tenyész bénaság hazai lótenyésztésünknek károkat okoz, kötelességünké teszi, hogy ezen kórt illetőleg magunkat lehetőleg tájékoztassuk.

Ilyen buvárlatoknál a munkások együttes működése könnyíti a dolgot, az eredmény gyorsabb elérhetését lehetőbbé teszi, de az együttes működést létesíteni az meg lehetős nehéz föladat, és ime az mégis sikerült; ezt megte-

remtette az újabban Debreczenben mutatkozott tenyészbenaság és épp ezt tartották sokan új bajnak vagy legalább Debreczen vidékén újnak.

Azt hogy e betegség nem új, azt kellően beigazoltuk, hogy Debreczen vidékén nem új, arról sajnosan tanuskodnak azon veszteségek melyek a Hajdu megyében elhelyezve volt ménlétszámot érték, tanuskodnak Semsey ur veszteségei Balmaz újvárosban, néhai b. Baldacsy Antal ur veszteségei a Sulymoson Nádudvar mellett és azt hiszem azon „szélérte” baj, melyről egyik másik debreczeni gazda tett előttem említést szintén nem volt más, mint a föl nem ismert tenyészbenaság.

Nem új, tehát, hanem igen is régi ezen kór Hajdu-megyében; nem beszéltek róla mert csak szórványosabban mutatkozott és most azért keltett ezen kór nagyobb zajt mert egy rendszeresebben kezelt ménesben — melyre sok szem néz — nyert nagyobb arányokat.

A kormány ezen incidensből elhatározta hogy nem csak a baj dimenzióinak kiderítése és azonnal fogatosítandó rendőri intézkedések életbe léptetése által akar momentán segíteni, hanem ismertté és ismeretessé akarja a kórt tenni hogy annak ne csak kiirtása ha uralkodik de megelőzése is lehetővé tétessék.

Az elsőnek elérésére Horvát János tábornok ur mint miniszteri biztos elnökle alatt a hely színére egy bizottság küldetett melyben a város és megye részéről kiküldötteken kívül Dr. Varga Ferencz, Dr. Czako Kálmán és Dr. Thanoffer Lajos urak a m. kir. állatorvosi tanintézet tanárai Matinszoka G. és Mentsik K. cs. kir. főállatorvos urak működtek. (Folyt. következik.)

Kisebb közlemények.

A Carbolsav mint lépfene elleni szer. Ezen szert *Sowa Ferencz* ker. állatorvos Gödingben ajánlja, több Anthrax esetet említve fel, melyekben a Carbolsav alkalmazása meglepő eredményt adott. Röviden közöljük ezen eseteket hogy a *gyakorlattal* foglalkozó szaktársak alkalmilag szintén megkísérthessék.

P. városban, — említi a fentnevezett állatorvos — 1873-ikban 1000 drb. marhaállományból rövid időn 44 drb. elhullott; míg 1874. évben, midőn a szóban lévő szer általánosan alkalmazásba vétetett, majd ugyanoly számú betegség mellett csak 7 drb. hullott volt el. A következő években még kisebb lett a veszteség és 1877-ikben tényleg egy állat sem veszett el mely lépfenében megbetegedvén Carbolsavval kezeltetett.

1877. év augusztus havában egy hirtelen megbetegedett tehénél, melynek már minden perczen elhullását várták, a Carbolsavat következő módon adta: szikfüvirág forrázatba 10.0 grmmot tétetett, s e mellett bőrízgató szerrel a vérkeringést ösztönözte; két óra mulva, ha az állat életben maradna, ismételni rendelte az említett adagot; de később csak felét, szintén ismételve adatta, úgy hogy egész napon át összesen 300 grmmnyi adagot kapott az ál-

lat. S. állítja, hogy daczára ilyen látszólag nagy adagoknak a szer maró hatását nem észlelte, ha 2 literben 50 grmm. volt oldva. Az első adag beadására már egy óra mulva a beteg állapota javult, a hőmérsék egyenletesebb a nyákhártyák nedvesebbek lettek, az érlökés megtelt s erősödött. A második beadás után az állat már eledelét kereste s második nap egészségesnek volt mondható.

Ugyanazon év September havában B. községben a juhok között kitört járvány megállapítására hivatott S.; Ez alkalommal 41 drb. juh közül 11 drb. hullott el éjszakán át; a tulajdonos mérgezésre gyanakodott; a bonczolás azonban anthraxot mutatott ki. A még meglevő 31 drb. azonnal a szabadba helyezett el (rosznak tűnven fel az istálló) s mindjárt a Carbolsavat rendelte és pedig részint 10%-os oldatával az eledel nedvesítésére, részint belsőleg adva nyálkás anyaggal. A szerelés megkezdése óta egy állat sem betegedett meg s kevés nap alatt a járvány ki volt oltva.

Még másik két esetet ír le S. melyek mindegyikében a szer alkalmazását teljes siker kísérte.

Tegyenek tehát a gyakorló kartársak kísérleteket adandott alkalommal s kérjük ne áttallják az eredményt velünk közölni.

(*Mon. Schr. f. Th.*) N.

Takonykór, kincstári lovagnál. Ámbár nem hivatalos, hanem magán szemlélője voltam közelebb múlt időben az alább közölteknek, melyekből következtetéseket mindenki fog tudni magának venni. Azon napokban ugyanis Boszniából a békelábra állított cs. kir. 23-ik szekeres századnak 188 drb. lova, Eszéken át vasúton Budapestre küldetett fel. Ezen lóállományból 33 drb. kiválasztott és jobbnak talált ló egy nappal hamarabb érkezett a fővárosba s innen a rajtuk meg-ejtett állatorvosi vizsgálat után Szebenbe szállítottattott. A többi 145 drb. ló Budapestre a végből hozatott fel, hogy itt mint fölösleges, e mellett nagyon elhasznált s így hadi szolgálatra többé nem alkalmas állatok elárvereztessenek. Ezek este érkeztek ide s azonnal 4 vendéglőbe szállásoltattak be. Másnap szakértői vizsgálat alá kerültek, melynél a következők voltak észlelhetők:

Az összes lovak már első tekintetre is szájalmat keltő benyomást tettek a szemlélőre, a mennyiben igen soványak voltak, szőrük borzadt és hosszú volt, hátuk nagy-részt felgömbült vagy be volt horpadva, állásuk rendetlen, járásuk egyeseknél bizonytalan, másoknál lomha, többeknél szabálytalan volt, — szóval erősen elcsigázottaknak és betegeknek tündek fel. Közelebbi megtekintésnél látható vala, hogy a hosszú, borzas szőr porral, sárral, piszokkal telt; többeknél a szőr a nyakon, háton, oldalakon, valamint a végtagokon is erősen le volt horzsolva s rajtuk több mint felénél, a maron és háton oly nagy fokú szerszámtörések voltak láthatók, hogy kigyógyulásuk több hetet sőt hónapokat vett volna igénybe; megjegyzendő hogy ezen szerszámtörési sebekről elválasztott geny mindkét oldalt lefolyt az oldalakon a hasig, hol a szőrt összetapasztotta s az ide rakodott por által a piszoknak és rondaságnak legnagyobb

fokát idézte elő. Kisebb fokú szerszámtörés még számos lónál volt látható. Egyeseknél elhanyagolt csüdsömör-fekélyek is találtak. Ezeken kívül még számos más különféle baj kisebb nagyobb fokban kifejlődve volt ez állatok testén észlelhető. Az orrüregek vizsgálatánál orrfolyást nem észleltek ugyan, azonban egyik lónál orrvérzést, másikon croupos ornyákhártyalobot találtak. Az állmögötti nyirkmirigyek egyeseknél meg voltak dagadva. A belső szervek betegségeire is, soknál következtetni lehetett a légzés és vérkeringés szabálytalanságából.

Miután ezen állatok oly hitvány állapotban és nagy részt betegeknek s a közönség számára károsaknak találtak, — a vizsgáló bizottság a legrosszabb 49 darabot közül kiválasztotta s azokat ugyanaz nap, január hó 12-én ki is irtatta. Minthogy a vizsgáló állatorvosoknak nagy gyanujok volt takonykór jelenlétére is, a kiirtott állatok még ugyanaz nap bonczolás alá vétettek.

Első sorban a croupos ornyákhártyalobban szenvedő ló bonczoltatott fel, melynél azonban a takonykórnak semmi tünete sem volt észlelhető. Ezután egy másik ló vétetett bonczolás alá, melynek állmögötti nyirkmirigydaganatja és szerszámtörése volt s ennél a tüdőben igen sok takonykóros csomó találtatott, azonban az ornyákhártyája ép volt. Később egy harmadik szintén a hátán szerszámtörésben szenvedett ló, melynek egyszersmind paraphimosisa is volt, bonczoltatván fel, — tüdőiben nagymennyiségű takonykóros csomó, az orrsövény felső részén pedig mindkét oldalt a nyákhártyán igen sok babnyi egész krajczárterjedelmű, erősen kiemelkedő, csillagszerű, kérges fénylő heg volt látható. Majd a többi visszamaradt lóhulla is felbonczoltatott s a kórbonczolásnál kitűnt, hogy a kiirtott 49 ló közül 15 drb. szenvedett taknyosságban.

Miután a kiirtott állatok oly nagy számánál találtak takonykór, s mivel azok a visszamaradt, és árverezésre szánt 96 drb. lóval érintkezésben voltak s ezen utóbbiak is hitványoknak és nagyon elcsigázottaknak tünnek fel, — a parancsnokság rendelkezése január hó 14-én a gyepmesternél szintén kiirtattak. Ezen utóbb kiirtott 96 drb. ló szintén bonczolás alá vétetett, melynél a bonczoló bizottság nem kevés bámulatára 33 drb hullánál takonykóros csomók és metastasisok találtak a tüdőben. Ezeken kívül többnél csupán metastasisok, másoknál tudomásosodás, emphysema és még más több különféle tüdőbaj volt észlelhető, úgy hogy közülök csak egyetlen egy lóhulla tüdője volt teljesen egészséges.

Hogy a gyepmesteri udvaron milyen borzasztó látványt nyújtott a kiirtott 145 drb. lóhulla és a kiirtásnál kifolyt nagymennyiségű vér azt szükségtelen bővebben leírni.

A fentebbiekből kitűnik, hogy összesen 48 drb. lónál találtak takonykóros csomók és metastasisok, vagyis a kiirtott összes lólétszámnak egy harmadánál.

A hulláknál az orrüregek, gőg és légső vizsgálata az idő hiánya miatt elmaradt, azonban kétséget nem szenved, hogy a takonykór tünetei a legtöbbször ezen szervekben is fel lettek volna találhatók, sőt nagyon valószínű, hogy még

azon lovak közül is soknál találtunk volna takonykóros tüneteket az orrüregben vagy melléküregeiben, a melyeknél a tüdők ezen bajtól mentek maradtak.

Hogy ezen lovak közül, habár csak egyesek, már régebben szenvedtek takonykórban, bizonyítja a tüdőben talált nagy mennyiségű takonykóros csomó, melyek már részint el is voltak meszesedve, részint pedig szétesésnek indulva sőt már egészen szét is esve, mi miatt kisebb nagyobb cavernák képződtek, valamint egyik hullánál az orrsövény felső részén észlelt sok kiterjedt kérges heg is.

Azon többi lovak, melyeknél takonykór nem találtak szintén befertőzötteknek tekintettek s e miatt az összes hullák 4 meglehetősen terjedelmű és 7 láb mély gödörbe szöröstül börtöstül, szétdarabolva lettek elásva és pedig úgy, hogy 3 láb magas hullarészekre 1 lábnyi oltatlan mészréteg és erre 4 láb földréteg lett hintve A gyepmesteri udvar hol a hullák feküdtek carbolsavas mésszel lett fertőtlenítve. Azon vendéglők istállói pedig, a hová ezen lovak be voltak szállásolva, azoknak kivezetése után azonnal bezárattak és lepecsételtettek s később az ezen istállóban lévő jászlak és más berendezések megsemmisítettettek s az illető helyiségek desinfectáltak, — ugyszintén fertőtlenítésnek lettek alávetve azon vasuti kocsik is, melyekben ezen állatok ide lettek szállítva.

Igy gyanusnak tekintenek az ezekkel érintkezésben volt s Szebenbe szállított lovak is, melyek a bizottság által jegyzőkönyvileg kiállított vélemény szerint contumác alá helyezendők s egy évig egészen elkülönítve s szolgálaton kívül állatorvosi felügyelet alatt tartandók.

Hogy mily könnyen történhetett az ide szállított állatokkal vagy az ezekkel bánó legénység közvetítése által befertőzés más állatokra is, az az ismert körülményekből könnyen magyarázható. Ezen okból a m. kir. földm. ipar- és kereskedelmi ministeriumban január hó 19-én Liptay miniszter. osztály tanácsos elnökle alatt, Tormay Béla igazgató és egészségügyi tanácsos, Patrubány tr. városi főorvos és Havas tanácsnok jelenlétében értekezlet tartott, melynél az ezen ügyben még más szükséges intézkedéseken kívül el lett határozva, hogy Budapest és Pestmegye területén lévő összes lovak szakértői vizsgálat- és észlelés alá vétessenek, mely célra a ministerium nyolcz állatorvost fog a megyébe kiküldeni. A fővárosban lévő lovak megvizsgálását a városi kerületi állatorvosok végézik.

Sequens Ferencz, tanársegéd.

Különfélék.

Értesítés a keleti marhavész állásáról. A folyó évi január hó 4-től 11-ig beérkezett hivatalos jelentések szerint uralg a keleti marhavész:

1. Magyarországon egyedül szörénymegyei Sztatina községben.

2. A Szlavon határörvidéken Jakovo, Bečmen és Progar községekben; ellenben Horvát-Slavonország területe vészmentes

3. az osztrák tartományokban:

a) Bukovinában a czernovitzai kerületben levő Nowosielitza nevű vesztegintézetben;

b) Galicziában: a brody kerületi brody vesztegintézetben, úgyszintén a borszczowi kerület Boryskowce községében és a kozaczowkai vesztegintézetben;

c) Dalmátiában a macarskai kerület Metković, Vidonje, Desne, Dobranje, Vergorac és Komin községeiben; a sinji kerület turjake, Otisic és Glavine községeiben; a cattaroi kerület Naljesic, Josica, S. Mateo. Illic, Skoljari, Gjuric Bratesic, Ljesevic és Spigliari községeiben; a spalatoí kerület Castel Sucurac, Bolcic, Krivac, Postinje, Castel Vitturi, Majkovic, Kucice, Baniljane községeiben; és végre az imoski kerület Rasztovae és Lokvisic községében.

Megszűnt a vész Dalmátiában a sinji kerületben levő hasonnevű községben.

4. Boszniában uralg a livnoi kerület Golinjevo, Priluka és Sznicza községeiben.

Budapest 1879. január hó 11-én.

Földmivélés ipar és kereskedelemügyi

m. kir. Miniszterium 617 szám.

A f. évi január hó 11-től 18-ig beérkezett hivatalos jelentések szerint uralg a keleti marhavész:

1. Magyarországon egyedül szörénymegyei Sztatina községben; hol azonban f. hó 19-ik óta újabb betegség elő nem fordult.

2. A Szlavon határvidéken, zimonykerületi Dobanovce községben kiütött a vész; azonban megszűnt Jakovo, Bečmen és Progár községekben — Horváth-Szlavonország területe vészmentes.

3. Az osztrák tartományokban uralg:

a) Bukovinában, a czernovitzai kerületben lévő Nowosielitza nevű vesztegintézetben;

b) Galicziában a Brody-i kerületben lévő hasonnevű vesztegintézetben és Boryskowce községben;

c) Dalmáziában a macarskai kerületben Desne, Komin, Vergorac községekben; a sinji kerület Turjake, Otisic, Glavince községeiben: a cattaroi kerületben Naljesic, Josica, S. Mateo, Illic, Skaljari, Gjuric és Ljesevic községekben; a spalatoí kerületben Bolcic, Krivac, Prostinje, Castel Vitturi, Majkovic, Raniljane községekben, az imoschi kerületben Rastovac, Lovisic községekben és végül a ragusai kerület Bergatto községében.

Dalmáziában, a macarskakerületi Metkovic, Vidonje, Dobranje,- a cattarokerületi Bratesic, Spigliari,- továbbá a spalatokerületi Castel Sucurac és Kucice községekben megszűnt a marhavész.

4. Boszniában uralg a vész a livnokerületi Golinjevo, Priluka és Sznicza községekben.

Budapest 1879 január 18-án.

Földmivélés ipar és kereskedelemügyi

m. kir. Miniszterium 1304. sz.

Az oroszországi pestisről annyit mondanak, hogy a járvány azon falvak határain túl, hol kiütött, nem terjedt tovább, míg a hozzájuk közel fekvő Tzaritzyn mely vas-

úti és a Volga mellett gőzhajó állomás még szabad, s a bántalmazott vidékektől áthatolhatlanul el van zárva. Azonban úgy látszik, hogy az orosz kormány nincsen a járvány terjedelme iránt a megkívántató összes adatok birtokában s így a Sz-Pétervárról megszerezhető tudósítások alig nyújtanak tájékoztatást ezenügy mibenállásáról, ennél fogva valószínűnek látszik, hogy a Bécsben üléső nemzetközi értekezlet Oroszországba orvosok kiküldését fogja kívánni, kik azután a látottak nyomán jelentést fognak tenni. Addig is pedig a bizonytalan körülmények szükségessé tehetik, hogy az orosz határokon szigorú vesztegzár alkalmaztassék. *O. H.*

A szolnok-dobokai gazd. egylet határozatilag kimondta, hogy Deésen folyó 1879. év októberében „ipar-, gazdasági és állatkiállítás” rendezend, mely alkalommal az állam által évenként adadni szokott lótenyésztési díjak kiosztása eszközöltetni fog s a kiállítás érdekét emelendő, a közreműködésre a lovar-egylet s a lótenyésztők is fel fognak kéretni. *P. N.*

Lenhossék tnr. könyve. Ő Felsége dr. Lenhossék József egyetemi tanárnak „Az eltorzított koponyákról” stb magyar német és francia nyelven irt nagyhirű munkáját magánkönyvtára számára elfogadta. Ezen ábrákkal ellátott munkának magyar kiadása az akademia, német- és francia kiadása pedig Kilián egyetemi könyvkereskedésében kapható.

P. N.

Renz cirkus-tulajdonos, a párisi Hippodrom példájára versenyeket szándékozik rendezni, mely célból nagymennyiségű televért vásárolgat össze. Az oroszvári verseny- istállóból is — mint a Sport írja — 5 televért vett meg, köztük a versenytérről ismeretes „Pharao” mént is. Televér lovaink ez által mindjárt nagyobb kelendőségnek fognak örvendeni. *E.*

Liptay István osztálytanácsost, az állategészségügyi osztály vezetőjét a m. kereskedelmi miniszteriumban új évre a vesztegintézeti tisztviselők egy művészi albummal lepték meg.

A baranyamegyei lótenyésztési bizottság e hó 13-án Nádasy Kálmán elnöklete alatt gyűlést tartott, mely alkalommal, mint a „Pécsi Figyelő” írja, többek közt a kereskedelmi miniszternek a f. évre Baranyamegyében felállítandó fedezési állomások felállítására vonatkozó leirata olvastatott fel. E szerint Csuzsa község kap 5, N.-Bély 4, Mohács 3, Szent-Lőrinc 4, Kéménd 2, M.-Bóly 2, Sellye 3, Nagy-Harsány 3, Oroszló 3 ménlovat. E fedezési állomásokon márciustól bezárólag júniusig hagyatnak a ménlovak a lótenyésztő gazdák rendelkezésére. *F. H.*

A „Jegyzék Napló gazdák számára” küldetett be hozzánk megtekintés végett, melyet azon t. olvasóink érdekében, kik gazdák, felis emlitünk, felhíván arra az érdeklődők figyelmét. A „Jegyzék Napló” sok érdekes tudnivalót tartalmaz, mit a t. gazdák jól használhatnak. A „J. N.” II. részeként „Gazdasági és erdészeti czimtár” van csatolva. A Légrádi testvérek kiadásában megjelent csinosan kiállított e könyvecske ára 1 frt. 20 kr.*)

*) Tértviszonyok miatt nem volt előbb közelhető.

Kimutatás

a budapesti m. kir. állatorvosi tanintézet belkóródájára az 1878-ik évi január hó 1-től egész december 31-ig felvett, gyógykezelt, észlelt és megvizsgált állatokról.

A gyógykezelt betegek összes száma 588 még pedig: 572 darab ló, 1 tehén, 9 kecske, 5 juh és 1 őz. Ezek közül kigyógyult 300, elbcsájtatott 185 javult állapotban, elhullott 55, kiirtatott 39 és az 1879-ik évre visszamaradt 8 darab.

A betegség neve	Januar	Februar	Marcius	Aprilis	Május	Junius	Julius	Augustus	September	Oktober	November	December	Összesen
Agy hűdés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Agy vérzés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Agy vértolódás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Állalatti mirigydag	—	—	—	1	1	1	1	—	2	1	4	—	11
Állományos tüdőlob	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3
Általános hurut	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
Általános nyákhártyalob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Béllob	2	—	—	—	—	2	—	2	2	4	—	—	12
Bélhurut	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Bőrféreg	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	1	—	5
Butacsira	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Croupos orrnyákhártyalob	—	—	—	—	—	—	—	1	4	3	3	—	11
Csalán küteg	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	4
Dermenet	—	—	1	—	1	1	—	—	3	1	—	—	7
Észlelés	4	—	2	—	4	—	2	3	1	2	4	—	22
Gőghurut	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	6
Gög és orrhurut	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	5
Gög és hörghurut	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
Gyomor hurut	1	—	1	1	3	—	1	—	1	3	1	—	12
Gyomor s bélhurut	2	—	2	2	—	—	6	4	1	—	2	—	19
Hashártya s béllob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Hurutos tüdőlob	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Hurutos toroklob	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Hurutos és állományos májlob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Hurutos máj-gyomor és béllob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Hörg hurut	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	3
Ideg és keresztbenaság	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
Jó indulatu mirigykor	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Kólika	10	8	9	8	12	13	14	20	22	25	8	17	166
Kísérleti tanczélokra	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Kötszövet lob orrhuruttal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Lépfene heveny lefolyású	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	4
Lépfene lassú lefolyású	2	1	1	1	—	1	2	—	—	—	—	1	9
Lebenykés tüdőlob	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Májlob állományos	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3

A betegség neve	Januar	Februar	Marcius	Aprilis	Május	Junius	Julius	Augustus	September	Oktober	November	December	Összesen
Máj és mellhártyalob	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Mellhártyalob	—	1	2	2	1	—	—	—	—	2	—	—	8
Mellhártya és toroklob	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Mellvizkór	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Nyirk edénylob	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Nyirk edény és nyirk mirigylob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Nyirk mirigylob	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	3
Nyelv és toroklob	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Orrhurut heveny	2	2	1	—	1	—	2	—	1	—	—	—	9
Orrhurut idült	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	4
Orrfolyás jónemű	—	—	—	—	—	—	3	—	4	2	1	—	10
Orrfolyás kétes	1	—	1	1	1	1	2	2	2	2	3	1	17
Orrfolyás gyanús	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	5
Orrfolyás és mirigydag	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3
Orr és szemhurut	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Rüh	2	5	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	11
Szájfájás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Szivburok és mellhártyalob	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Toroklob	2	2	3	2	—	—	1	—	3	10	4	7	34
Toroklob és állalatti mirigylob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
Torok és göglob	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	4
Torok és fültömirigylob	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Takony kór	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	4
Tüdő és mellhártyalob	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	4
Tüdő légdag	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tüdő vizenyő	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Tüdő takony	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tüdő vértolódás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Vérzés az orrból	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Vérkeringési zavar	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vizsgálati	8	8	7	14	9	16	17	9	14	4	5	5	116
Összesen													588

Budapest, 1879 január hó 14.

Schwensky A. tanársegéd.

Szerkesztői közlemény.

K . . . F . . . úrnak L.-don. Levelét megkaptuk és az illetékes helyen közöltük is. Óhajátása szerint szerencsénk van ezennel tudósítani, hogy a kérdéses megyében már minden szükséges intézkedés, a kellő irányban megtéetett.

A szerk.

B . . . . r M. úrnak. T. S.-ben. A szives közleményt megkaptuk ugyan, de nem közölhetjük. Az előadott tünetek inkább Anthr-ra engednek következtetni, nem pedig az abban állított betegségre. A kimutatás számai nem egyeznek. Kérünk tehát körülményesebb és pontosabb adatokat. A szerk